

Tulčícke šípy

číslo 1/2024

XII/2024

ročník XIII.

Vydáva Obecný úrad v Tulčíku

Vážení spoluobčania,
dovoľte mi poinformovať vás o tom, čo sa dialo v r. 2024 v obecnej samospráve našej obce a o plánoch jej činnosti na r. 2025.

Investično stavebné akcie

V jarných mesiacoch sme na ploche medzi novým parkoviskom a železnicou vybudovali oddychovú zónu, ktorá spríjemňuje a skrášľuje toto prostredie, poskytuje možnosť posedenia a aj po zotmení je osvetlená.

V lete sme opravili plot okolo cintorína, ktorý teraz vizuálne oddeľuje priestor cintorína od obytnej zóny a dáva tomuto miestu primeraný dôstojný vzhľad.

V areáli základnej školy sme na budove školskej jedálne opravili a zateplili fasádu. Okrem toho tam bola zrealizovaná hydroizolácia a odvodnenie základov tejto budovy po celom jej obvode. Mimo chodom – pri výkopoch okolo základov budovy bolo zistené, že samotné základy siahajú až dva metre pod úroveň terénu. V okolí budovy jedálne boli následne vykonané aj potrebné terénne úpravy.

V septembri sa začala oprava cesty okolo cintorína a cesty v miestnej časti Degeše, spolu v dĺžke 500 m.

Pre opravu tejto miestnej komunikácie bolo rozhodnuté predovšetkým preto, lebo jej stav bol najhorší v obci. Po oprave je nutné dbať na rozumné prevádzkovanie tejto cesty, aby sa prejazdmi ťažkých vozidiel neskracovala životnosť cesty.

Most nad potokom Zápotok v západnej časti obce sa tiež dočkal opravy – aspoň dočasného riešenia. Jednosmerné provízorne premostenie mosta nielenže zdvihlo úroveň mosta, ale zvýšilo aj zaťažiteľnosť mosta z 9,7 t na 20 t a predĺžilo aj jeho životnosť a prevádzkyschopnosť.

V poslednom mesiaci v roku sme vybudovali osvetlenie priechodu pre chodcov pri fare na ceste II. triedy č.545. Toto opatrenie je zamerané na zvýšenie bezpečnosti chodcov v tejto časti obce.

Cudzie investície v obci

V prvej polovici roka uskutočnila Východoslovenská distribučná, a.s. výstavbu novej distribučnej trafostanice pri Poľnohospodárskom družstve a zrekonštruovala distribučné elektrické vedenie nízkeho napätia v časti obce Nižný koniec.

Slovenský vodohospodársky podnik, š.p. v jeseni zrealizoval v centre obce v rámci vlastnej investície opravu koryta potoka Čačaň v dĺžke cca 320 m.

Železnice SR, š.p. vyhovel našej žiadosti o úpravu nástupišťa na vlakovej stanici: zvýšili a spevnili časť nástupišťa tak, aby sa ľahšie a bezpečnejšie nastupovalo a vystupovalo.

Nakladanie s odpadom

Využívam túto príležitosť, aby som opätovne vyzval všetkých občanov na dôsledné triedenie odpadu – sklo, papier, plasty a komunálny odpad. Čím lepšie triedime, tým obec menej zaplatí za odvoz, skládovanie a likvidáciu komunálneho

odpadu. V budúcom roku pribúda k zberu aj textil a šatstvo, obec bude realizovať ich zber dvakrát v roku.

Upozorňujem spoluobčanov na využívanie kompostérov na ukladanie zelenej hmoty (tráva, seno, listie, ...). Ak vám jeden kompostér nestačí, obstarajte si ďalší, alebo si vybudujte jednoduché vlastné kompostovisko. Získate tým výdatné hnojivo do vašej záhrady.

Konáre zo stromov je možné uskladniť vo vyznačenom priestore za zberným miestom veľkoobjemového odpadu. Avšak je tam zakázané ukladať akýkoľvek iný odpad. Miesto je pod trvalou kontrolou kamerového systému.

Napriek tomu, že obec vytvorila podmienky pre zber a uskladňovanie odpadu, stále existujú čierne skládky pri potokoch, pod lesom, alebo pri poľných cestách. Prosím vás, neničme si takto svoje vlastné životné prostredie.

Vítaná je iniciatíva niekoľkých tulčíckych organizácií (Základná škola, Poľovnícke združenie, Klub turistov), ktoré v jarnom období vyzberali v okolitej prírode veľké množstvá odpadu z čiernych skládok. Patrí im uznanie a vďaka. Ale – povedzme si na rovinu – je to normálne a je to fér, keď jeden občan vyhodí do „jarku“ odpad a druhý občan to príde za ním odpratovať?

Verejný poriadok

Dopravné značenie v obci prechádza postupnou obnovou, podľa reálnych potrieb a so súhlasným stanoviskom príslušným okresným orgánom. Upozorňujeme občanov, aby dodržiavali dopravné značky, inak berú na seba riziko zodpovednosti za prípadnú dopravnú nehodu, ale aj zodpovednosť vodiča za nedodržanie dopravného značenia pri kontrole políciou.

Počas vegetačného obdobia sa zamestnanci obecného úradu starali o kosenie a údržbu verejných prie-

stranstiev, ktorých je nemálo (oba cintoríny, parky, priekopy, cestičky, zelené pásy, okolie KD, okolie kostola, ...). Vegetácia bola v tejto sezóne bujná a práce bolo až cez hlavu. Preto nás niekedy zarazila otázka tohto typu: „Ta kedy už pridzece pokošic pred moju bránku?“ alebo „... a kolo našej prikopy?“ ... Zarážajúce je to dvojnásobne, keď tam doma sedí zdravý mladý človek.

Od dávna si ľudia v Tulčíku vedeli sami urobiť poriadky okolo vlastnej brány, plota, či priekopy. Bez toho, aby im to niekto prikazoval. Chceli mať okolo svojho domu, ale aj pred domom poriadok. Väčšina občanov to tak robí aj teraz. Ale sú žiaľ aj výnimky.

Keď to už z niekoho inak nejde a jeho neochota upratať okolo seba je neprekonateľná, tak nech si tento občan prečíta Zákon o obecnom zriadení – ale nielen tam, kde sú povinnosti samosprávy, ale aj tam, kde sú povinnosti občana (Zákon o obecnom zriadení č.369/1990, § 3, odsek 3).

V obci máme aj ďalší nešvár. Potulujúce sa psy. Mnohokrát sme museli riešiť tento problém cestou Komisie pre verejný poriadok a predvolali sme na komisiu aj nedisciplinovaných majiteľov psov, ktorí si neustrážili svojich miláčikov. Vo dvoch prípadoch bolo uskutočnené aj priestupkové konanie s následným udelením pokuty.

Každý deň hlásia občania, že po obci sa voľne pohybujú psy a ohrozujú chodcov. Za psa jednoznačne zodpovedá jeho majiteľ v plnom rozsahu a podľa platného všeobecného nariadenia musí majiteľ prijať také opatrenia, aby sa jeho pes nemohol voľne pohybovať na verejnom priestranstve a neobťažoval občanov. Výhovorka niektorých majiteľov, že „ta un nekuše“, je nemiestna. Pes môže hocikedy napadnúť človeka, a aj keby nie, nemá čo hľadať na ulici.

Činnosť miestnych spoločenských organizácií a spolupráca obce s nimi.

Na živote obce sa aktívne zúčastňujú všetky miestne organizácie. Takým príkladom je vzorná spolupráca na akciách, ako sú napr. Kikapa,

Beh májovým Tulčíkom, či Tulčické korzo. Ďakujeme im všetkým a tešíme sa na ďalšie spoločné podujatia.

Bohatý zoznam spoločenských organizácií v obci sa rozrástol o jednu (staro)novú – folklórny súbor Kaplička bol znovuzrodený, tentoraz už ako občianske združenie. Prajeme Kapličke veľa úspechov, aby obohacovala tulčičanov svojimi vystúpeniami a rozvíjala tulčické tradície.

Plány na rok 2025

Výstavba novej budovy materskej školy začne čo najskôr, ako to klimatické podmienky dovoľia. Zmluva o poskytnutí prostriedkov mechanizmu (dotácie) s Ministerstvom školstva SR bola podpísaná začiatkom decembra 2024.

Pokračovanie výstavby verejného vodovodu je naplánované na druhý polrok 2025. Podľa prísľubu vedenia Východoslovenskej vodárenskej spoločnosti, a.s. by vtedy mala VVS začať s realizáciou uloženia prívodného vedenia pre obec Záhradné z vodojemu Tulčík a zároveň by v tejto trase malo byť uložené aj distribučné potrubie pre prípojky v našej obci.

Obec je stále v hre o získanie finančných prostriedkov na výstavbu vodovodného potrubia v celej obci. Vyvíjame neustále aktivity pre získanie financií, definitívny prísľub sme však zatiaľ nedostali.

V jari obec plánuje pripojenie budov v areáli ZŠ na verejný vodovod, ktorý už vedie okolo školy.

V priebehu roka plánujeme pripraviť spevnenú plochu v areáli ZŠ s cieľom umožniť tam odstavenie motorových vozidiel.

Na opravu existujúcej budovy MŠ a opravu spojenej budovy OcÚ + KD máme pripravené projekty. Ak bude vyhlásená výzva na poskytnutie nenávratných finančných prostriedkov na takýto účel, obec sa bude uchádzať o dotáciu.

V roku 2025 si pripomenieme 777 rokov od prvej písomnej zmienky o našej obci a máme naplánované aj ďalšie kultúrne spoločenské a športové podujatia.

Zaujímavá je aj informácia, že COOP Jednota plánuje v r. 2025 rekonštrukciu a rozšírenie svojej predajne v Tulčíku, čo iste zvýši jej úroveň v prospech občana – spotrebiteľa.

Vážení spoluobčania, ďakujem vám za spoluprácu, porozumenie a ochotu pomáhať pri zveľaďovaní našej obce.

Ďakujem aj spoločenským organizáciám pôsobiacim v obci, ktoré svojou činnosťou obohacujú život v obci.

Jubilejný rok 2025 je pre nás, tulčičanov, dvojnásobne jubilejný. Slávime cirkevný jubilejný rok – Svätý rok 2025, ale v tomto roku si zároveň pripomíname aj 777 rokov od prvej písomnej zmienky o obci Tulčík, čo pripadá na nedeľu 23. februára 2025.

Prajem vám veľa šťastia, zdravia a úspechov v roku 2025!

*Ing. Peter Kopčák,
starosta obce Tulčík*

65. výročie založenia JRD v Tulčíku

V roku 2024 uplynulo 65 rokov od založenia Jednotného roľníckeho družstva v Tulčíku.

Táto, bezpochyby významná inštitúcia pre našu obec už 65 rokov udržiava tradície poľnohospodárstva nielen v našej obci, ale spojením s družstvami v Demjate a Záhradnom aj v širšom regióne stredného toku rieky Sekčov. Práve toto meno si vybralo zjednotené družstvo najprv ako JRD Sekčov v Tulčíku a dnes ako PD Sekčov Tulčík. Za svoju existenciu zamestnávalo viac ako tisíc zamestnancov nielen z našich troch dedín, ale aj zo širokého okolia, ba aj zo zahraničia (dnešnej Českej republiky).

K dejinám poľnohospodárstva v Tulčíku, Demjate a Záhradnom pripravujeme knihu, ktorá by sa mala „narodiť“ v prvej polovici budúceho roku 2025. Prinášame Vám z nej niekoľko ukážok.

Galéria predsedov JRD Sekčov a PD Sekčov

Juraj Švida 1972 – 1973

Ing. Anton Anderko 1973 – 1975

Karol Poláček 1976 – 1986

Ing. Andrej Ďuraš 1986 – 1992

Ing. Jozef Klíma 1992 – 2007

Ing. Václav Pacan
2007 – súčasnosť

Úverové a potravné družstvá

Tradíciu úverových družstiev založil ešte v prvej polovici 19. storočia národovec Samuel Jurkovič založením Gazdovského spolku v Sobotišti. Stal sa tak priekopníkom družstevníckej myšlienky nielen v Habsburskej monarchii, ale aj v kontinentálnej Európe. Cieľom bolo poskytnúť úver členom spolku (družstva) – najmä drobným roľníkom – na každodenné preklenutie existenčných problémov, na ochranu pred exekúciami majetku a úžerníckymi úrokmi krčmárov a obchodníkov. Finančné ústavy nemali záujem na poskytnutí drobných úverov a pôžičiek sociálne najslabšiemu obyvateľstvu, ktorému mohli v jeho ťažkej situácii pomôcť aj niekoľko korunové pôžičky. Myšlienka svojpomoci a vzájomnej podpory bola aj neskôr hlavným motívom existencie úverných družstiev. Práve takáto drobná pomoc sa ukazovala ako najefektívnejšia v čase neúrody spôsobenej rozmarmi prírody, či ťažkými životnými situáciami, v ktorej sa mnohokrát nedobrovoľne ocitali najchudobnejší roľníci. Družstvá

prijímali od svojich členov vklady, z ktorých pri nízkom úroku poskytovali drobné úvery. Finančné operácie sa zaznamenávali v účtovných záznamoch a členských knihách. Družstvá nemali ambíciu nahradiť banky, či sporiteľne, chceli len pomáhať širokým vrstvám obyvateľstva na lokálnej úrovni.

Od poslednej štvrtiny 19. storočia upravovala fungovanie družstiev aj uhorská legislatíva prijatím Obchodného zákonníka v roku 1878. Družstvá mali svoje správne a kontrolné (revízne) orgány, boli registrované na súdoch a združované v celokrajinských (celoštatných) družstevných inštitúciách. Túto prax prevzala aj Československá republika po roku 1918.

Potravné družstvo bolo typom družstva spotrebiteľov s funkciou zásobovania obyvateľstva spotrebným tovarom. Potravné družstvá predstavovali početne najsilnejšiu družstevnú organizáciu a základný typ v družstevnom obchode. Zakladali sa na vidieku a v malých mestách. Hlavným cieľom potravného družstevníctva bolo zriaďovať obchody s potravinami a miešaným tovarom. Prvé potravné družstvo vzniklo r. 1869 v Re-

úvej. Prví iniciátori založenia a zväčša zároveň členovia predstavenstva patrili obvykle k predstaviteľom miestnej inteligencie (učiteľ, farár, ale aj bohatší roľníci či remeselníci). K intenzívnemu zakladaniu potravných družstiev došlo po vzniku Československa, keď sa na Slovensku ich počet z 595 v roku 1918 zvýšil na 818 v roku 1925. Členstvo sa získavalo nízkymi vkladmi (napr. 20 korún), príp. viacerých podielov. K výhodám členstva patrilo finančné zvýhodňovanie 2–3% úrokom z peňažnej hodnoty celoročného nákupu. Jeho hodnoty sa zaznamenávali v členskej (nákupnej) knižke.

Najvyšším orgánom družstva bolo valné zhromaždenie, ktoré sa schádzalo spravidla raz do roka. Každý člen mal účastnícke aj hlasovacie právo, neskôr bolo hlasovacie právo upravené podľa množstva vlastných podielov. Valné zhromaždenie volilo správu družstva a dozorný výbor. Na čele stál predseda, volený zvyčajne na 3 roky. Funkcie boli vykonávané bezplatne, až neskôr sa prerozdeľovalo funkcionárom určité percento zo zisku. Okrem vedenia boli dôležití aj iní funkcionári – pokladník, obchodník, skladník alebo správca.

Napriek tomu, že potravné družstvá postupne ovládli obchodný kapitál a ich demokracia sa oslabovala, pripisujú sa im viaceré pozitívne úlohy v rozvoji vidieka. Finančne podporovali miestne školstvo a cirkev. Od roku 1934 zásobovanie obchodov potravných družstiev uskutočňovalo Národné ústredie potravných družstiev (NÚPOD). Počas druhej svetovej vojny družstvá zohrávali pozitívnu úlohu pri tvorbe cien. V povojnovom období sa opäť začali družstvá vzťahovať, ale všetko zastavil február 1948. Zrušenie súkromného vlastníctva výrobných prostriedkov znamenal postupný štátny monopol aj v maloobchode. Od roku 1952 bola spotrebným družstvám určená sféra existencie výhradne na vidieku, pričom zámerom bola pomoc novovznikajúcim jednotným roľníckym družstvám. Pri zjednotení všetkých typov družstiev roku 1953 bola rozdelená pôsobnosť – štátny obchod mal monopol v mestách, družstevný sektor na vidieku a bolo utvorených 679 dedinských spotrebných družstiev. Roku 1965 sa transformovali a vznikli družstvá s názvom Jednota.

Úverné družstvo s neobmedzeným ručením v Tulčíku

Ustanovujúce valné zhromaždenie Úverného družstva s neobmedzeným ručením v Tulčíku sa uskutočnilo 28. novembra 1929. Boli prijaté stanovky družstva a odhlasované členstvo v Ústrednom družstve v Bratislave (tulčické družstvo dostalo číslo 1837). Hlavným cieľom družstva bolo poskytovať svojim členom záručiteľné pôžičky, podporovanie zmeny dlžôb svojich členov na dlžoby nižšie záručiteľné, alebo s výhodnejšími podmienkami splácania, prijímanie vkladov a cenných papierov od svojich členov na záručenie, či podporovanie zakladania družstiev každého druhu a rozvoj družstevníctva v obvode družstva. Podielový kapitál družstva tvorili podiely členov v hodnote 50,- Kč. Za záväzky družstva ručili členovia neobmedzene.

Prvými členmi správy boli Vojtech Harsághy, miestny učiteľ – správca a predseda družstva, roľníci Imrich Husovský, Ondrej Lipka, Karol Macko a Ondrej Fogaš. Do obvodu družstva patrili obce Tulčík, Demjata, Se-

dikart, Komloš (Chmeľovec), Fulianka a Ašgut (Podhorany). Pri založení malo družstvo 57 členov so 79 podielmi. Medzi zakladajúcich členov patrili najmä roľníci a remeselníci z Tulčíka, ale aj dvaja českí čelníci z miestnej čitníckej stanice (Vojtách Jindřich a Václav Jaroš), miestni učiteľia Vojtech a Izabela Harsághyovci, či vedúci poštového úradu František Sádlo. Najviac podielov (5) mal roľník Štefan Bašista ml., po 4 podiely mali obchodník Jozef Hajnár a roľník Ján Vraňuch.

Činnosť družstva bola relatívne krátka, už 22. marca 1936 na valnom zhromaždení členovia odhlasovali likvidáciu družstva a za likvidátorov boli zvolení Karol Macko a Andrej Tomaščík. V Hospodárskom obzore preto museli byť uverejnené 3 likvidačné oznamy o tejto skutočnosti, aby mali prípadný veriteľia dostatočný časový priestor na prihlásenie sa so svojimi pohľadávkami. Likvidácia bola ukončená po prietahoch až v roku 1939, keďže vtedajší predseda družstva František Sádlo, poštový expedient v Tulčíku musel zo Slovenska odísť kvôli českej národnosti a vo funkcii ho nahradil Jozef Lipka, učiteľ – správca tulčickej školy.

V roku 1943 bolo založené následnícke Úverné družstvo pre Tulčík a okolie na valnom zhromaždení 21. februára so 57 členmi a 70 podielmi. Od členov boli vybrané členské podiely v hodnote 1500,- Ks. Správu družstva tvorili Ján Adam, predseda a riaditeľ tulčickej školy, s roľníkmi Štefanom Mackom ml., Andrejom Kmecom, Andrejom Rákošom a obuvníkom Jánom Kováčom. Medzi členmi boli aj tulčický farár, dekan Alexander Kopčák, notár Štefan Uličiansky, ale aj Rímsko-katolícka obec a Potravné družstvo v Tulčíku. Toto družstvo zaniklo až v roku 1952 zmenou spoločenských pomerov v novom politicko-spoločenskom zriadení.

Potravné družstvo v Tulčíku

Valné zhromaždenie 12. marca 1940 odsúhlasilo vznik Potravného družstva v Tulčíku a schválilo jeho stanovky. Účelom družstva bol nákup a predaj tovaru pre domácnosť a hospodárstvo, predaj liehovín v ztvorených fľašiach pre členov, prevádzkovať a udržiavať zariadenia na prospech roľníctva (šrotovníky, triery, pečenie chleba...), tvoriť a spravovať úspory z tovarového nákupu členov. Členské podiely boli v hodnote 50,- Ks. Každý člen ručil okrem upísaných podielov ešte ich 5-násobnou výškou. Správu družstva tvorili 5 členovia volení na 3 roky: roľníci Juraj Šoltés (predseda), Juraj Macko, Štefan Fogaš, Juraj Vavrenec a strojník Ján Pohorenc. V dozornom výbore pracovali Imrich Husovský (predseda), Ján Fabuľa, Andrej Kmec, Štefan Macko ml., Andrej Pavúk a Štefan Tomaš. Zakladajúcich členov bolo 141 s 360 podielmi. Kolektívnym členom bolo Úverné družstvo s 16 podielmi, Lesné spoločenstvo s 80 podielmi, roľník Imrich Husovský mal 42 podielov a riaditeľ školy Jozef Lipka mal 10 podielov.

Potravné družstvo v Tulčíku bolo registrované pod číslom 2760 v Ústrednom zväze družstiev v Bratislave. V roku 1941 pribudlo do predmetu činnosti prevádzkovanie hostinských a výčapníckych živností.

Nedemokratický charakter vojnovy Slovenskej republiky sa prejavil v roku 1941 vylúčením mäsiara

Zoltána Reichmanna kvôli jeho židovskému pôvodu. Všetky prevádzky (obchody, hostince, výčapy a podobne) dovedy vlastniace (prevádzkované) Židmi boli preberané do arizačnej správy nežidovským obyvateľstvom.

Po vojne družstvo pokračovalo vo svojej činnosti až do roku 1954, kedy spolu s ostatnými vidieckymi družstvami zaniklo, resp. ukončilo svoju činnosť transformáciou na socialistický typ družstevnej prevádzky.

Družstvo tulčického hospodárskeho liehovaru – družstvo na papieri

K okolnostiam založenia družstva liehovarného v Tulčíku sa nezachovali takmer žiadne písomné informácie. Jediným zachovaným dokumentom sú stanovky v maďarskom jazyku. Z nich sa dozvedáme, že družstvo vzniklo v roku 1914 a stanovky boli prijaté na 30 rokov.

K jeho zániku sa dochovala vo fonde rodiny Ghillányovcov korešpondencia medzi Sedriou v Prešove (neskorším Krajským súdom v Prešove) a správou družstva (zastúpenou členom rodiny Ghillány – barónom Ladislavom Ghillánym), v ktorej Sedria vyzýva správu družstva, aby dodala výročné správy za roky 1915 – 1920 kvôli zisteniu, či má družstvo vyplatené všetky pohľadávky. Tento fakt bol rozhodujúci pri likvidácii akéhokoľvek podniku a jeho výmaze z firemného registra Krajského súdu v Prešove. Tiež bol požadovaný preklad stanov družstva do slovenského jazyka.

Uvedené informácie nás oprávňujú predpokladať, že liehovarné družstvo v Tulčíku vzniklo v roku 1914 z iniciatívy Ghillányovcov ako majiteľov tulčického panstva s cieľom dorábať lieh pálením zo zemiakov. Plány zakladateľov však zhatila prvá svetová vojna, k výstavbe liehovaru nedošlo a všetko ostalo len v písomnej podobe.

Keďže družstvo bolo riadne zaregistrované ešte na uhorských úradoch, bolo potrebné právne ukončiť jeho existenciu. Na 4.marca 1921 bolo zvolané do Prešova, Masarykova ul. č. 66, mimoriadne zasadnutie členov k správy družstva k rozpusteniu družstva. Maďarská verzia pozvánky obsahuje aj zoznam členov správy družstva z roku 1914, ktorými boli: Ladislav Ghillány, Ľudovít Hedry – tulčický farár, Vojtech Harsághy – správca-učiteľ tulčickej školy, Ján Fogaš, Ján Fabuľa Husovský, Štefan Fabuľa Tomaš, Juraj Tomaš, Ján Vaňo Husovský, Juraj Vaňo Husovský, Ján Husovský, vdova po Jánovi Frimerovi, Ján Jusko, Juraj Poník, Štefan Balšaj, Andrej Husovský, Juraj Tomaščík, tulčický roľník a Artúr Górog, podnikateľ z Humenného.

Správu družstva zastupoval dr. Jozef Popper, advokát z Prešova. Zaujímavým bol jeho dotaz na Finančné riaditeľstvo v Bratislave ohľadne podmienok kontingentu pri založení nového liehovaru. Vyplývalo by z neho, že tulčické liehovarné družstvo, resp. jeho správa uvažovala o pokračovaní svojej existencie, alebo o založení nového liehovarného družstva (k čomu už neskôr nedošlo).

Mgr. Martin Klempay, poslanec OZ

Športovo-kultúrna akcia Vyšný – Nižný 2024

Tak ako každý rok, aj tohto roku sme dňa 05.07.2024 na sviatok Cyrila a Metoda usporiadali športovo kultúrnu akciu Vyšný – Nižný na futbalovom ihrisku v Tulčíku. Stretnutie účastníkov, starších pánov sa uskutočnilo v rámci športového popoludnia na futbalovom ihrisku v Tulčíku. Športové popoludnie pripravili členovia TJ Družstevník Tulčík v spolupráci s Obecným úradom Tulčík a s DHZ v Tulčíku.

Penová šou Vyšný – Nižný

Výbor TJ pripravil nasledovný program športovo kultúrnej akcie Vyšný – Nižný:

13.30 zahájenie športového popoludnia na ihrisku TJ Tulčík

14.00 futbalový zápas žiakov TJ Tulčík s rodičmi

16.00 futbalový zápas starší páni Vyšný – Nižný

19.00 tombola

20.00 – 24.00 voľná zábava, posedenie pri hudbe a tanci s diskžokejom Petrom Lipkom a s občerstvením na ihrisku TJ Tulčík

Akcie ďalej pokračovali podľa programu. Pre deti boli pripravené nafukovacie hrady, elektrické autička, maľovanie na ruky a tvár, hasiči im pripravili aj penovú šou. Po oficiálnom programe nasledovala voľná zábava, tombola, posedenie pri hudbe a tanci s občerstvením na ihrisku. Aj počasie nám vyšlo a tak sme mohli stráviť príjemné chvíle na športovo-kultúrnom odpolední. Akcia bola ukončená o polnoci. Veríme, že sa nám rovnakú akciu podarí zorganizovať aj v novom roku, máme pre ňu stanovený dátum a to 05.07.2025.

*Ing. František Vrábel, poslanec OZ
predseda TJ Družstevník Tulčík*

Oddychová zóna pri cintoríne

Rekonštrukcia mosta na Záhradné

Zrekonštruovaný plot cintorína

Areál ZŠ so zateplenou školskou jedálňou

Účastníci akcie Čistý revír

Tulčícky Nižný les – pár viet z histórie o ňom.

Dejiny ľudstva nepochybniteľne potvrdzujú, že drevo stále patrí k surovine bez ktorej by človek od praveku až po súčasnosť nemohol prežiť. Vlastniť lesné pozemky bolo najmä v minulosti výsadou mocných, napr. kráľov, šľachticov, feudálov, zemanov. Títo určovali pravidlá a podmienky užívania lesov a produktov v nich sa nachádzajúcich resp. z nich pochádzajúcich. Odmysliac si dnes oprávnené preferujúcu najmä ekologickú funkciu lesov, v minulosti ich význam spočíval predovšetkým v zdroji priebežne sa obnovujúcej drevnej hmoty. Drevo bolo neodmysliteľným materiálom každodennej potreby človeka na výrobu náradia, dopravných prostriedkov, výstavbu obydlí a neskôr aj rozvoja

priemyslu. Vlastniť drevo, alebo mať možnosť prístupu k nemu znamenalo mať pre život dôležitý zdroj energie a tepla.

Uvedený krátky výpočet významu drevnej hmoty, v dnešnej terminológii strategickej suroviny, nám zároveň dáva odpoveď na snahu našich predkov o nadobudnutie vlastníctva k lesným pozemkom.

Vo feudálnom období tulčícky chotár, teda aj Nižný les, vlastnili šľachtici Kapiovcia z Kapušian. V roku 1843 tulčícky majetok záložovali Antonovi Ghillányimu z Prešova. Neskôr rodina Ghillányiovcov tento majetok získala do vlastníctva. Podľa hospodárskej štatistiky z roku 1895, uvedenej v knihe Dejiny obce Tulčík, v tulčíckom chotári je uvádzaná výmera

lesa 514 katastrálnych jutár (jedno katastrálne jutro = 5755m²).

V novovznikutej Československej republike bol v roku 1919 prijatý zákon o pozemkovej reforme, podstatou ktorého bola parcelácia pánskych majetkov v prospech malých roľníkov. Realizácia uvedeného zákona ale napredovala veľmi pomaly. Pokrok v parcelácii majetku Ghillányiovcov v Tulčíku nastal v roku 1925. Reforma lesného majetku bola vykonaná v roku 1930. Z celkovej výmery 418 katastrálnych jutár Nižného lesa obyvatelia Tulčíka kúpili 258 katastrálnych jutár (ďalej len k.j.), t.j. 148 hektárov a 47 árov za kúpnu cenu 355 400 Kč a založili lesné spoločenstvo Tulčík. Kúpno predajná zmluva bola podpísaná 29.10.1930. Tieto údaje sú

zaznamenané v uznesení Okresného súdu v Prešove č.d. 235/32 zo dňa 25.3.1932. Ďalšie lesné pozemky v Nižnom lese boli pridelené v prospech:

- 95 k.j. lesné spoločenstvo vo Fulianke,
- 37 k.j. rímsko katolícka cirkevná obec v Tulčíku,
- 28 k.j. grécko katolícka cirkevná obec vo Fulianke.

V uvedenej zmluve sú zapísané mená 102 Tulčičanov s uvedením výmery lesa, ktorú kúpili. Zo zmluvy vyplýva, že gazdovia nadobudli vlastníctvo v čiastkach - podieloch, ktoré sú zlomkom z celkových 258 kúpených k.j. Väčšinou to boli 2 alebo 3 čiastky, t.j. 2/258 alebo 3/258. Najnižšiu čiastku 1/258 nadobudlo 10 gazdov, najvyššiu čiastku 5/258 nadobudol jeden gazda a 7 gazdovia nadobudli čiastku 4/258. Zo zmluvy ani z ostatnej zachovanej dokumentácie sa nedá zistiť, podľa akých pravidiel sa prideloval počet nadobudnutých čiastok. Z mien uvedených v zmluve je možné usúdiť, že väčší gazdovia nadobudli vyšší počet čiastok. Pre zaujímavosť uvádzam, že vo Fulianke každý kúpil rovnakú čiastku, t.j. 1/46 z kúpeného celku.

Všetka činnosť Lesného spoločenstva v Tulčíku je zaznamenaná v lesnej „spoločnej“ knihe po jednotlivých rokoch od roku 1932, do roku 1958. Je to vlastne kniha príjmov a výdavkov. Z jej obsahu sa však dá vytvoriť dosť presný obraz o celkovej činnosti spoločenstva. Prvý záznam v knihe je z 8.12.1932 obsahom ktorého je menný zoznam vlastníkov so zapísanou výškou čiastok - podielov. Následne za každý kalendárny rok sú detailne zapísané príjmy a výdavky spoločenstva s uvedením výsledku hospodárenia a hotovosti v pokladni k 31.12. príslušného roka. Začiatkom nasledujúceho roka sa konala výročná členská chôdza na ktorej bolo hospodárenie schválené. Výsledok hospodárenia uvedený v knihe podpísali traja členovia spoločenstva, uvádzaní ako dôverníci. Každý rok to ale boli iní členovia. V knihe sa až do roku 1953 neuvádza výraz predseda ani meno predsedu. Z textu je možné usúdiť, že synonymom slova predseda bolo slovo gazda. Toto sa opakovane vyskytuje pri výdavkoch, napr. cesta gazdu do Prešova, do Hrabkova. Až pri výsledku hospodárenia za rok 1953 je uvedený ako predseda Andrej Pavuk a v rokoch 1954 až 1956 Ján Bernat. Od roku 1957 bol predsedom Juraj Frimer.

Zo zápisov v knihe vyplýva, že spravidla každoročne na jednu čiastku – podiel, bolo určené množstvo siahoviny v metroch priestorových, ktoré si člen spoločenstva mohol prichystať vo vyznačenom priestore bez platby za ňu. Za poskytnuté drevo navyše a kameň z kameňolomu platil do pokladne spoločenstva. Drevo bolo predávané aj nečlenom spoločenstva, ojedinelé aj obyvateľom iných obcí. Na vytvorenie si obrazu o presnosti zápisov uvádzam údaje tak, ako sú v knihe zapísané:

- 4 kusí druki na drabinu 6 korún československých/ Kč./ – Ján Klobušovský,
- 1 pňak 2 Kč. – Juraj Widumský,
- 2 pňačky 4 Kč. – Ján Gazdačka,
- trisky 1 Kč. – Jozef Petrila,
- 6 rigle 9 Kč. – Ján Vaľko.

V príjmoch spoločenstva sú zaznamenané aj pokuty. Napr. roku 1934 sú zapísané pokuty od 18-tich členov

v rozsahu od 8 do 30 Kč. V roku 1938 bol pokutovaný obyvateľ z Fulianky sumou 30 Kč. Dôvod pokutovania nie je zaznamenaný. Je možné z toho usúdiť, že spoločenstvo malo určené pravidlá, ktorých porušenie sankcionovalo.

Spoločenstvo bolo prínosom aj pre obec najmä v tom, že jej za úhradu poskytovalo drevo a kameň. **V príjmoch je napr. zaznamenané v roku 1936:**

- obec za kmene 820 Kč.
- obec za drevo na hasičský sklad 131 Kč.
- pre školu na sahovinu I tr. 9m³ 225Kč.
- pre notársky úrad sahovina I tr. 6m 138Kč.

v roku 1938:

- na kantorsky bit smrek 88.20Kč.
- pre panoch učiteľoch sahovina 4m I tr. 160Kč.

Príjmom pre spoločenstvo bol aj poplatok za poľovný revír. V roku 1932 je zapísaný príjem takto: „Za polovku od Arda Kapušany 217Kč.“. V roku 1938 to už bolo 258Kč.

Výdavky spoločenstva súviseli najmä:

- so zabezpečením chodu spoločenstva,
- s vykonávaním potrebných prác v lese a nákupom materiálu k tomu potrebného,
- s odvozom dreva na predaj,
- so spracovaním dreva pred predajom, napr. kresanie podvalov, štiepanie siahovice,
- s odmeňovaním hájnika, ktorý bol zamestnancom spoločenstva,
- s úhradami predpísaných platieb na jednotlivé inštitúcie,
- s daňovými odvodmi a poplatkami do nemocenskej, sociálnej a dôchodkovej poisťovne.

Výška uvedených daní a predpísaných platieb sa priebežne menila, ale spoločenstvo ich vždy dokázalo uhrádzať.

Prvé výdavky spoločenstva v roku 1932 súviseli s hájením lesa. S najväčšou pravdepodobnosťou to svedčí o tom, aký význam podielníci prikladali ochrane svojho majetku. V knihe v tejto súvislosti sú zapísané výdavky:

- pre hájnika puška za cenu 150Kč.,
- lesnemu hájnikovi 100Kč.,
- za odznak (asi pre hájnika) 10Kč.,
- za hajene lesa 410Kč.

V tomto zápise sa meno hájnika neuvádza. Až vo výdavkoch za rok 1935 je ako hájnik uvedený Karol Jusko. V roku 1944 ako svedok pri výsledku hospodárenia je uvedený hájnik Ján Mikloš. V roku 1954 je vo výdavkoch pri voľbe hájnika u predsedu Andreja Pavuka uvedený výdavok „ 2 litre vodky“. Nové meno hájnika, a to Nakata, je uvedené až v roku 1954.

Lesné spoločenstvo plnilo aj spoločenské a sociálne poslanie. Dokazujú to napr. zaznamenané výdaje:

- v roku 1935 keľčík pri kersceni mladých gazdoch 106Kč.
- v roku 1939 z hotovosti pošlo na potravinovo družstvo 4000Kč.

Každoročne bol výsledok hospodárenia spoločenstva uzatvorený s kladným výsledkom a podľa jeho výšky boli podielnikom vyplácané aj podiely na zisku. Tak tomu bolo napr. v rokoch 1942, 1944, 1946, 1947, 1949, 1950 a 1956.

Spôsob hospodárenia spoločenstva nezaznamenal výraznejšie zmeny ani po 2. svetovej vojne. Spresnilo sa vykazovanie spoločenstva napr. v tom, že pri jednotlivých príjmoch a výdavkoch už boli písané dátumy ich zápisu. Pre spoločenstvo ale vznikla povinnosť odvádzať predpísaný kontingent. To znamenalo, že spoločenstvu bolo určené, koľko dreva musí predať štátu za ním stanovenú cenu. V roku 1957 kontingent predstavoval dodávku 35m³ buka a 12m³ smreka za celkovú cenu 5047 Kčs.

Zmena spoločenských pomerov po februári 1948 mala negatívny, v podstate likvidačný vplyv na pozemkové spoločenstvo. Na základe zákona SNR č. 2/1958 Zb. SNR bolo spoločenstvo v roku 1958 zrušené. Podľa zápisnice spísanej na Miestnom národnom výbore v Tulčíku dňa 27.6.1958 bol les odovzdaný do obhospodarovania Krajskej správe lesov - lesnému závodu v Prešove. Stalo sa tak aj napriek tomu, že vtedajší predseda lesného spoločenstva Juraj Frimer túto zápisnicu nepodpísal. Ľudový súd v Prešove svojím uznesením č. 0574/59 zo dňa 7.5.1959 povolil na parcelách Nižného lesa č. 359/3 a 360/1 zápis, že les obhospodaruje Krajská správa lesov Prešov v Solivare. V praxi zápis znamenal to, že na uvedených parcelách ako vlastníci lesa zostali síce zapísaní členovia zrušeného lesného spoločenstva, ale úžitok z lesa nemali, lebo z ich majetkom nakladala a hospodárila na ňom správa lesov. V skutočnosti do lesa nemohli vstúpiť za účelom prípravy dreva pre svoju

potrebu. Drevo im za stanovených podmienok mohla predať iba lesná správa.

Takto v lesnej knihe zostala nedopísaná strana príjmov a výdavkov za rok 1958 a vlastníci lesa mohli v ďalších rokoch iba zo smútkom pozerat', ako v ich lese hospodári niekto iný.

Spoločenské zmeny v roku 1989 priniesli pozitívnu zmenu aj pre vlastníkov tulčíckeho Nižného lesa. Podľa nových právnych noriem sa mohli obnoviť lesné spoločenstva, ktoré boli zrušené na základe zákona SNR č. 2/1958 Zb. SNR. Ešte žijúci podielníci lesného spoločenstva z pred roka 1958 Ján Mikloš/lesník/, Jozef Švida, Imrich Poník a ďalší v súčinnosti s dedičmi zomrelých podielnikov túto možnosť využili. Na ustanovujúcej členskej schôdzi dňa 26.11.1993 došlo k obnoveniu lesného spoločenstva pod názvom Pozemkové spoločenstvo KIKAPA Tulčák. Schôdza schválila stanovy spoločenstva. Za členov výboru boli zvolení: Jozef Frimer, JUDr. Stanislav Oravec, Štefan Klobušovský, Imrich Vavrenec, Helena Pohorencová, Ján Rentka a Tomáš Fabuľa. Za členov dozornej rady boli zvolení: Ing. František Vrabel', Anton Šoltés, Július Tomaščík. Pozemkové spoločenstvo prevzalo späť svoje lesné pozemky od Východoslovenských lesov - závod Prešov. Týmto sa začala písať najnovšia história Nižného lesa trvajúca doteraz 31 rokov, ktorá sa javí ako úspešná. Činnosti v ňom prebiehajúce môžu byť obsahom niektorého z ďalších vydaní Tulčíckych šípov.

Jozef Frimer, poslanec OZ

Čistý revír = čistá príroda

Poľovnícke združenie Sekčov so sídlom v Tulčíku (ďalej v texte len „PZ Sekčov“) sa v kalendárnom roku 2024 zúčastnilo na projekte ČISTÝ REVÍR = ČISTÁ PRÍRODA. Myšlienka takejto aktivity vznikla a bola založená Slovenskou poľovníckou komorou. Jej organizačná zložka – „Komisia pre poľovníctvo a životné prostredie“ v spolupráci s televíznou reláciou Halali každoročne od prvého februára verejnosti avizujú, že opäť máme možnosť pomôcť prírode zberom všetkého, čo v nej nepatrí pod sloganom „Pridajte sa k nám!“. V roku 2024 bol Slovenskou poľovníckou komorou vyhlásený už šiesty ročník tejto akcie. PZ Sekčov zvolalo svoju členskú základňu a nepoľovnícku verejnosť pozvalo prostredníctvom plagátu a sociálnych sietí na deň 18.03.2024 s miestom zrazu na chate Hradzenka zapojiť sa do projektu Čistý revír = čistá príroda. Účel a cieľ? V čo najväčšej možnej miere a v rámci možností očistiť lúky a lesy v okolí obce Tulčák, ktoré PZ Sekčov poľovnícky obhospodaruje. Vybieraním škodlivých pre prírodu a desiatky rokov rozkladajúcich sa produktov ako sú plasty, kovy, sklo a iný odpad, ktoré rukou človeka neskončili v triedenom odpade, sme sa pokúsili zmierniť negatívny vplyv človeka na prírodu.

Asi najviac potešujúcim faktorom bola veková skladba. Vidieť ako starý rodič so svojim vnukom

či vnučkou paličkou v lese vydlabáva zo zeme udupanú starú plastovú fľašu a vkladá ju do rozložiteľného recyklovaného plastového vreca bolo nielen

milé, ale aj edukatívne. Podarilo sa nám naplniť nazbieraným odpadom kufre áut, príviesne vozíky a boli sme v polovici. Ďalšie triedenie odpadu by bolo bez spolupráce zamestnancov obecného úradu v Tulčíku a pána starostu viac než komplikované. Sprístupnením zberného dvoru a, podotýkame, správnym triedením odpadu sme splnili sebou určený cieľ a účel projektu, ktorý sme si predsavzali.

Na záver nám dovoľte, aby sme v mene PZ Sekčov vyjadrili poďakovanie všetkým zúčastneným. Doplníme, že tento projekt môže byť v kalendárnom roku opakovaný viackrát. Želáme si, aby sa nám v roku 2025 popri všetkých pracovných a súkromných povinnostiach podarilo zopakovať túto aktivitu viackrát. Poľovníctvo, v našom prípade voľnočasová aktivita má aj takéto podoby. Tešíme sa na budúce spolupráce s heslom „poľovníctvo má zmysel“!

*Bc. Štefan Klobušovský
poľovný hospodár Poľovníckeho združenia Sekčov*

